

Budgetskrivelse 2023

Överförmyndarnämnden

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Förändringar i omvärlden	4
Översyn av lagstiftningen om gode män och förvaltare	4
Ett stort behov av ställföreträdare	4
Behov av förändringar i Malmö stad som skulle möjliggöra förbättringar för överförmyndarnämnden	5
Förändring och utveckling av nämndens verksamhet	6
Rekrytering av nya gode män och förvaltare fortsatt prioriterat i verksamheten	6
Fortsatt behov av digitalisering	6
Kommunbidrag	7
Kostnader för förvaltareheten.....	7
Kommuner får statlig schablonersättning för ensamkommande barn	7
Rekrytering	8
Utbildning i verksamhetssystemet	8
Riktade statsbidrag och övriga bidrag	9
Begäran om investeringsram	10

Sammanfattning

Överförmyndarnämnden är en myndighet med uppgift att utöva tillsyn över förmyndares, gode mäns och förvaltares verksamhet. Överförmyndarnämnden har ansvar för de resurser som avser nämndens administration, ledamöternas arvoden och arvoden till gode män och förvaltare. Det administrativa ansvaret för nämndens förvaltningsorganisation finns inom arbetsmarknads- och socialnämnden.

Tillräcklig tillgång på ställföreträdare för att kunna fördela uppdrag inom rimlig tid är nämndens största utmaning. Att aktivt rekrytera ställföreträdare och stärka befintliga ställföreträdare i deras ställning är därför prioriterat för nämnden kommande år. Förvaltarens hos funktionsstödsnämnden är ett viktigt komplement till nämndens verksamhet eftersom förvaltarens kan åta sig de mest komplexa och krävande uppdragen. Även i brådskande fall har uppdrag kunnat fördelas till enheten. Dialog pågår löpande mellan förvaltarens och enheten för överförmyndarärenden kring det gemensamma uppdraget att se till att alla som behöver en ställföreträdare kan få det inom rimlig tid.

För att effektivisera verksamheten behöver arbetet med att digitalisera verksamheten fortsätta. Ett nytt verksamhetssystem implementerades i december 2021, men flera utvecklingsområden kvarstår. Bland annat ska en e-tjänst avsedd för ställföreträdarna implementeras för att möjliggöra digital inlämning av årsräkningar. E-tjänsten förväntas leda till ett högre antal korrekta räkningar, vilket gynnar huvudmännen. Övergången till ett nytt verksamhetssystem tillåter även att tidigare ärenden/arkivet digitaliseras, ett tidskrävande men viktigt arbete.

En statlig utredning om regelverken kring gode män och förvaltare var ute på remiss under 2021 (*Gode män och förvaltare – en översyn*, SOU 2021:36). Syftet med utredningen är att förbättra tillsynen, skapa bättre förutsättningar för rekrytering av kompetenta ställföreträdare och stärka enskildas ställning och skydd. Förslagen innebär en rad ökade krav på överförmyndarnämnden och dess verksamhet. Det är oklart när de nya förslagen eventuellt kommer att träda i kraft.

Överförmyndarnämndens största utgift avser arvodeskostnader för gode män och förvaltare. Förordnade ställföreträdare har enligt lag rätt till skäligt arvode och ersättning för sina utgifter. Även fördelningen av kostnadsansvaret är reglerat i lag. Nämnden har därmed små möjligheter att påverka kostnaderna. Arvoden och kostnadsersättningar till gode män och förvaltare betalas ut efter genomförd granskning av inlämnade årsräkningar. Enligt gällande redovisningsprinciper måste kostnaden för arvoden och ersättningar bokföras på det år som uppdraget avser. Detta innebär att kostnader för arvoden och ersättningar bygger på en uppskattning utifrån bedömt antal ärenden och genomsnittlig förväntad kostnad per ärende. När samtliga årsräkningar för ett år är färdiggranskade görs en slutavräkning gentemot tidigare beräknade arvoden och ersättningar och eventuell mellanskillnad bokförs på innevarande år.

Denna hantering, där större delen av nämndens kostnader bygger på bedömningar och uppskattningar, medför att nämndens ekonomi är svårbedömd. Nämndens kommunbidrag uppgår för 2022 till 33 miljoner kronor och bedömningen vid februariprognosen är att nämnden kommer att följa budget. Med små möjligheter att påverka kostnaderna och svårbedömda årliga kostnader bedömer nämnden att befintlig nivå på kommunbidraget behöver upprätthållas även kommande år, med uppräknings- för befolknings-, pris- och löneförändringar.

Förändringar i omvärlden

Här besvarar nämnden följande frågeställningar:

- Vilka viktiga beslut, händelser och förändringar i omvärlden förväntas påverka nämnden under 2023 och framåt och på vilket sätt?
- Vilka förändringar ser nämnden behov av i Malmö stad som helhet som skulle möjliggöra förbättringar i den egna verksamheten? Hur kan nämnden bidra till att underlätta måluppfyllelsen och/ eller minska nettokostnaderna för Malmö stad som helhet?

Översyn av lagstiftningen om gode män och förvaltare

I maj 2021 presenterades *Gode män och förvaltare – en översyn* (SOU 2021:36). I utredningen föreslås bland annat:

- att stödet till huvudmännen ska förstärkas,
- att huvudmännens ställning ska förstärkas,
- bättre möjligheter att rekrytera och behålla kompetenta ställföreträdare,
- bättre förutsättningar för ställföreträdare att utföra sina uppdrag,
- högre kvalitet i ställföreträdar- och överförmyndarverksamhet, samt
- effektivare beslutsfattande och ökade förutsättningar att över tid behålla det ideella inslaget i ställföreträdarsystemet.

Utredningen föreslår också moderniseringar av bestämmelserna på området. Förslagen innebär en rad ökade krav på överförmyndarnämnden och dess verksamhet. Det är oklart när de nya förslagen eventuellt kommer att träda i kraft.

Ett stort behov av ställföreträdare

Samhällsutvecklingen har förändrat hjälpbehovet hos de personer som har en god man eller förvaltare. I takt med att samhället blivit mer komplext och ett större ansvar överlätits till individen, har de individer som inte själva har förmågan att tillgodose sina behov påverkats. En del av de huvudmän som har god man eller förvaltare har mycket komplexa behov.

Att uppdragen blivit mer komplexa och krävande har bidragit till att det är svårare att rekrytera ideella ställföreträdare. Det är till exempel svårt att hitta lämpliga ställföreträdare till personer som lider av svår psykisk sjukdom eller missbruksproblematik, till personer som är utåtagerande och till personer som har närstående som är hotfulla eller på andra sätt försvårar uppdraget.

Arbetet med rekrytering är tidskrävande och vägs mot arbetet med granskning av årsräkningar och beslut om arvoden och ersättningar. Granskningen och tillsynen påverkar rekryteringen i hög grad. Förseningar i granskningen av årsräkningar och utbetalning av arvoden påverkar intresset för att ta sig an ett ställföreträdaruppdrag. Bristen på nya ställföreträdare påverkar också befintliga ställföreträdare, bland annat genom att de som vill avsluta uppdrag inte kan entledigas då det inte finns nya ställföreträdare att föra över uppdragen till. Bedömningen är att kampanjarbete för att rekrytera ställföreträdare behöver pågå kontinuerligt och över tid. Lämplighetsprocessen, det vill säga vägen från intresseanmälan till godkännande av en ny ställföreträdare, ska ses över för att minska antalet intresserade som slutligen inte blir god man eller förvaltare.

Behov av förändringar i Malmö stad som skulle möjliggöra förbättringar för överförmyndarnämnden

Både enheten för överförmyndarärenden och ställföreträdarna upplever att det finns en bristande kunskap kring vad en god man eller förvaltare kan och får göra inom ramen för sitt uppdrag. En del klagomål som kommer in till verksamheten hade kunnat undvikas om klaganden visste vad som ingår i uppdraget. Kunskapsluckorna märks även i de anmälningar om behov av godmanskap eller förvaltarskap som skickas in från till exempel biståndshandläggare eller socialsekreterare. Anmälningarna saknar ibland information som behövs för att kunna göra en bedömning av behovet.

Att det finns en okunskap kring vad som ingår i uppdraget försvårar för ställföreträdarna och leder till att frivilliga ställföreträdare inte vill ta sig an uppdrag. Det skapar också felaktiga förväntningar hos de Malmöbor som är i behov av ställföreträdarskap och vilken hjälp som finns att få.

För att underlätta för den som anmäler behov av ställföreträdarskap har informationen på intranätet tydliggjorts och en e-tjänst för anmälan implementerats. Pandemin tillsammans med den höga belastningen har försvårat arbetet med att besöka socialtjänsten i utbildningssyfte, men arbetet kommer att återupptas. Normalt ingår ett utbildningspass om verksamheten och om ställföreträdarskap i arbetsmarknads- och socialförvaltningens introduktion för nyanställda som hålls varje termin.

Förändring och utveckling av nämndens verksamhet

Här besvarar nämnden följande frågeställning:

- Vilka verksamhetsförändringar, effektiviseringar eller kvalitetsutveckling pågår eller planeras inom nämnden framöver? Beskriv även förändrade arbetssätt och/eller samarbete med andra som leder till förbättrad kvalitet och/eller minskade kostnader.

Rekrytering av nya gode män och förvaltare fortsatt prioriterat i verksamheten

För att förkorta handläggningstiderna för anmälan/ansökan om godmanskap och förvaltarskap och för byte av god man/förvaltare, krävs att tillgången på frivilliga ställföreträdare ökar. Enheten för överförmyndarärenden har länge prioriterat rekryteringen av nya frivilliga ställföreträdare, bland annat genom ett intensivt arbete med marknadsförings- och rekryteringskampanjer. Insatserna har haft god effekt, många nya ställföreträdare har rekryterats och i förhållande till nämndens indikatorer är trenden positiv. Ändå behövs fler ställföreträdare för att täcka behovet.

Bristen på frivilliga ställföreträdare har gradvis förvärrats under flera års tid och när det gäller vissa typer av uppdrag är det mycket svårt att hitta en lämplig ställföreträdare och tidsåtgången är stor. Framförallt är det svårt att fördela särskilt komplexa uppdrag.

Samtidigt som det blir allt svårare att rekrytera ställföreträdare i den takt det behövs har det uppmärksammats att allt fler ställföreträdare begär sitt entledigande i inledningsskedet av ett uppdrag. Denna bild bekräftas och diskuteras i den statliga utredningen *Gode män och förvaltare – en översyn* (SOU 2021:36). Utredningen lägger fram en rad förslag för att åtgärda problematiken, som inte är unik för Malmö.

De mest komplexa och krävande uppdragen fördelas till anställda ställföreträdare vid förvaltarens enhet på funktionsstödsförvaltningen. Förvaltarens enhet är också behjälplig när ärenden till exempel till följd av en ställföreträdarens olämplighet behöver fördelas omgående. Mellan enheterna pågår en löpande dialog, bland annat om överlämnings- och återlämningsprocesser, kring lämpligt antal uppdrag som kan och bör fördelas och avseende det gemensamma uppdraget med huvudmannens bästa i fokus.

Fortsatt behov av digitalisering

Fortsatt arbete med digitalisering är en förutsättning för kvalitetsförbättring och effektivisering av verksamheten. En upphandling av ett nytt ärendehanteringssystem genomfördes under 2021 och det nya systemet implementerades i december. Verksamhetssystemet möjliggör till exempel en digital hantering av årsräkningar och en effektivare administration generellt i verksamheten. Med implementeringen kommer kvaliteten i granskningen och tillsynen att öka, vilket gynnar huvudmännen.

Det återstår flera steg för att nå målet om en fullt digitaliserad verksamhet. En tjänst är avsatt för att arbeta enbart med digitalisering under hela 2022. Under året ska arkivhandlingar digitaliseras genom att skannas in i systemet, vilket är en förutsättning för en helt digital hantering av ärenden och bidrar till att arbetsplatsen blir mer flexibel. Beslut har fattats att skanna in samtliga inkommande handlingar från och med februari 2022, vilket i nuläget upplevs tidskrävande men i stort effektiviserar verksamheten avsevärt.

Under 2020 infördes en e-tjänst för anmälan om behov av god man eller förvaltare, i syfte att ge bättre stöd till den som anmäler behovet och minska behovet av kompletteringar till ansökan. Genom att en större andel anmälningar är kompletta från början kan handläggningstiderna kortas. Implementeringen av en e-tjänst för ställföreträdarnas redovisningar planeras under hösten 2022. Förutom att fler årsräkningar förväntas bli kompletta från början, kan handläggningstider kortas och arvoden betalas ut tidigare. Den största utmaningen är att förmå en så stor andel som möjligt av ställföreträdarna att lämna in sina årsräkningar digitalt redan 2023. Planering för att öka andelen digitalt inkomna årsräkningar pågår.

Kommunbidrag

Här besvarar nämnden följande frågeställningar:

- Vilka förändringar som innebär ökade kostnader eller lägre intäkter kommer att påverka nämndens verksamhet 2023? Vilken effekt får detta på nämndens behov av kommunbidrag?
- Vilka förändringar pågår eller planeras inom nämndens verksamhet som innebär minskade kostnader eller högre intäkter? Vilken effekt får detta på nämndens behov av kommunbidrag?
- Vilka ekonomiska effekter kan uppnås till följd av förändrat arbetssätt/ samarbete med andra på kort och lång sikt?

Överförmyndarnämnden har ansvar för de resurser som avser nämndens administration, ledamöternas arvoden och arvoden till gode män och förvaltare. Det administrativa ansvaret för överförmyndarnämndens förvaltningsorganisation finns inom arbetsmarknads- och socialnämnden.

Överförmyndarnämndens största utgift avser arvodeskostnader för gode män och förvaltare. Förordnade ställföreträdare har enligt lag rätt till skäligt arvode och ersättning för sina utgifter. Även fördelningen av kostnadsansvaret är reglerat i lag. För att främja rättssäkerhet och förutsägbarhet ger Sveriges Kommuner och Regioner ut förslag till ersättningsregler som överförmyndarnämnden beslutat att tillämpa med undantag av ersättning för utgifter som varit nödvändiga vid uppdragets fullgörande med ett belopp som årligen motsvarar högst två procent av prisbasbeloppet.

Arvoden och kostnadsersättningar till gode män och förvaltare betalas ut efter genomförd granskning av inlämnade årsräkningar. Årsräkningarna lämnas in i efterhand, vilket i praktiken innebär att årsräkningar gällande till exempel 2021 lämnas in i inledningen av 2022. Enligt gällande redovisningsprinciper måste kostnaden för arvoden och ersättningar bokföras på det år som uppdraget avser. Detta innebär att kostnader för arvoden och ersättningar som påverkar 2021 års budget bygger på en uppskattning utifrån bedömt antal ärenden och genomsnittlig förväntad kostnad per ärende. När samtliga årsräkningar för ett år är färdiggranskade görs en slutavräkning gentemot tidigare beräknade arvoden och ersättningar och eventuell mellanskillnad bokförs på innevarande år.

Denna hantering, där större delen av nämndens kostnader för innevarande år bygger på bedömningar och uppskattningar, medför att nämndens ekonomi är svårbedömd både under innevarande år och inför kommande år. Nämndens kommunbidrag uppgår för 2022 till 33 miljoner kronor och bedömningen vid februariprognosen är att nämnden kommer att följa budget. Med små möjligheter att påverka kostnaderna och svårbedömda årliga kostnader bedömer nämnden att befintlig nivå på kommunbidraget behöver upprätthållas även kommande år, med uppräknings- och löneförändringar.

I syfte att rekrytera fler nya ställföreträdare och få befintliga ställföreträdare att åta sig fler uppdrag har nämnden beslutat att införa uppstartsarvode och bytesarvode. Uppstartsarvodet ska uppgå till 1000 kronor och arvodet vid byte ska uppgå till 500 kronor. Kostnaden blir något högre i och med att det utöver arvodeskostnaden även tillkommer en kostnad för arbetsgivaravgifter.

Kostnader för förvaltarenheten

Förvaltarenheten är organisatoriskt en del av funktionsstödsnämnden men finansieras av överförmyndarnämnden. Förvaltarenheten har anställda ställföreträdare som förväntas kunna hantera komplexa ärenden. Kostnaden för 2022 beräknas bli 9,1 miljoner kronor.

Kommuner får statlig schablonersättning för ensamkommande barn

Ersättningssystemet för mottagande av ensamkommande barn bygger på en schablonersättning som betalas ut vid ett tillfälle till anvisningskommunen. Ersättning för de barn som överflyttas från andra kommuner erhålls inte. Enligt fastställda fördelningsnycklar får överförmyndarnämnden 26 tkr för varje nytt anvisat ensamkommande barn. Antalet ärenden om godmanskap för ensamkommande barn har minskat de senaste åren till följd av ett minskat mottagande.

Coronapandemin är fortsatt största påverkansfaktorn som kan begränsa den internationella rörligheten under en längre tid, även om det finns möjlighet till övergång till ett nytt normalläge i Sverige och Europa från 2023. Inreseförbudet från tredje världen förlängs till 31 mars 2022, men Migrationsverket antar att det kvarstår i stor utsträckning under 2022. Samtidigt kan nya rättsliga ställningstaganden om Afghanistan potentiellt öka antalet beviljade uppehållstillstånd och kommunmottagande framöver. Konsekvenserna av konflikten i Ukraina är än så länge svåra att överblicka men skulle kunna resultera i ett ökat mottagande av ensamkommande barn i Malmö.

Bedömningen är att schablonersättningen för anvisade ensamkommande barn täcker de arvodeskostnader som överförmyndarnämnden har för dessa ärenden.

Rekrytering

Överförmyndarnämnden har erhållit ett tillskott om 500 tkr under 2022 som ska användas för att rekrytera fler ställföreträdare och stärka befintliga ställföreträdare i deras ställning. Medlen kommer bland annat att användas för reklamkampanj i dagspress och på sociala medier. Kampanjarbetet kommer att anpassas efter behovet.

Utbildning i verksamhetssystemet

Det nya verksamhetssystemet Wärna Go implementerades i slutet av 2021. Under 2022 kommer en e-tjänst, E-Wärna Go, att implementeras för att möjliggöra digital inlämning av årsräkningar. Utbildningsinsatser som vänder sig till ställföreträdare gällande e-tjänsten kommer att genomföras under hösten 2022 innan inlämning av 2023 års årsräkningar.

Riktade statsbidrag och övriga bidrag

Benämning/ ändamål	Ansvarig myndighet/ bidragsgivare	Prognos 2022 (tkr)	Prognos 2023 (tkr)
Riktade statsbidrag			
Ersättningar för asylsökande och nyanlända	Migrationsverket	468	468
Övriga bidrag			
SUMMA BIDRAG		468	468

Så som beskrivits i tidigare avsnitt får nämnden del av en så kallad anvisningsschablon från Migrationsverket som ska täcka anvisningskommunens kostnader för utredning enligt socialtjänstlagen, god man, resor, tolk och andra relaterade kostnader för mottagande av anvisade ensamkommande barn. Tilldelade medel delas lika mellan socialtjänsten inom arbetsmarknads- och socialnämnden och överförmyndarnämnden. Hur stor ersättningen blir beror på hur stort mottagandet av asylsökande ensamkommande barn blir under året.

Begäran om investeringsram

Överförmyndarnämnden har inga planerade investeringar.